

Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění v roce 1920 na území České republiky

V předchozích kapitolách jsme podali informaci o právní úpravě a charakteristice prvních voleb v samostatném Československu, uvedli přehled o počtu mandátů přidělených jednotlivým volebním krajům a zemím a přehled stran, které se o mandáty ve zvoleném zákonodárném orgánu Československé republiky, resp. České a Slovenské Federativní republiky, podělily. V této kapitole i ve všech dalších, vztahujících se k jednotlivým volbám, se zabýváme pouze výsledky voleb v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, tedy na území současné České republiky.

Území Čech, Moravy a Slezska bylo rozděleno na 14 volebních krajů, přičemž v krajích č. 2 až 14 se volilo 8 až 17 poslanců, ve volebním kraji č. 1 se sídlem v Praze se vzhledem k jeho územnímu rozsahu volilo 45 poslanců. Volební kraje byly vymezeny výčtem soudních okresů. Pod volební kraj č. 1 patřila i řada soudních okresů od Prahy značně vzdálených, v současné době tyto celky spadají územně do jiných krajů. Jde např. o okres Kutná Hora ze Středočeského kraje, okres Tábor z Jihočeského kraje nebo okresy Havlíčkův Brod a Pelhřimov z kraje Vysočina. Další zajímavostí v územním vymezení volebních krajů je např. to, že obvod soudního okresu se sídlem v nynějším územně členěném statutárním městě Ústí nad Labem tehdy patřil pod volební kraj č. 5 se sídlem v České Lípě a obvod soudního okresu se sídlem v Liberci patřil pod volební kraj č. 4 Mladá Boleslav. Zlín nebyl sídlem volebního kraje ani sídlem politického nebo soudního okresu.

Žádný z tehdejších 14 volebních krajů se svým územním vymezením nedá ztotožnit s nynějšími 14 vyššími samosprávnými územními celky, které zároveň fungují jako volební kraje pro volby do PS PČR. Pravděpodobně nejbliže ke shodě jsou tehdejší volební kraj č. 8 – Plzeň s nynějším krajem Plzeňským a tehdejší volební kraj č. 7 – Karlovy Vary s nynějším krajem Karlovarským.

Ve volbách kandidovalo celkem 17 stran, z nichž pouze 5 podalo kandidátní listiny ve všech volebních krajích:

- Československá národní demokracie (ČSND)
- Československá sociálně demokratická strana dělnická (ČSDSD)
- Československá strana socialistická (národně sociální - ČSNS)
- Sozialdemokratische Arbeitpartei in der Tschechoslowakischen Republik (DSDAP)
- Židovská strana (SdrŽStr)

V jednotlivých volebních krajích kandidoval různý počet stran, nejméně devět v kraji č. 13 Uherské Hradiště a nejvíce 15 v kraji č. 8 Plzeň. Nejčastější počet byl 10, 13 a 14 stran, vždy ve třech krajích. Z ostatních stran nejčastěji kandidovaly Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu (RSZML) a Československá strana lidová (ČSL) ve 13 volebních krajích, Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská (ČSŽOSS) a Deutsche Demokratische Freiheitspartei (DDFP) ve 12 volebních krajích.

Všechny celoplošně kandidující strany také ve všech volebních krajích získaly hlasy, i když rozložení zisků je velmi nerovnoměrné. Např. porovnání počtu hlasů pro tyto strany celkem za Čechy a celkem za Moravu a Slezsko ukazuje výrazný rozdíl mezi oběma zeměmi u strany ČSNS (Čechy 11,2 %, Morava a Slezsko 6,2 %) a u strany DSDAP (Čechy 16,2 %, Morava a Slezsko 9,5 %). Ještě výraznější jsou rozdíly mezi jednotlivými kraji a nejzřetelnější jsou v případě volebních krajů Česká Lípa a Karlovy Vary. Zde s naprostou převahou nejvíce získala DSDAP (44,1 resp. 49,9 %) a ostatní čtyři celoplošně kandidující strany získaly pouhých 10,1 resp. 3,7 %.

Tabulka 15 Platné hlasy podle stran a volebních krajů (abs.) - v pořadí podle zkrátky názvu

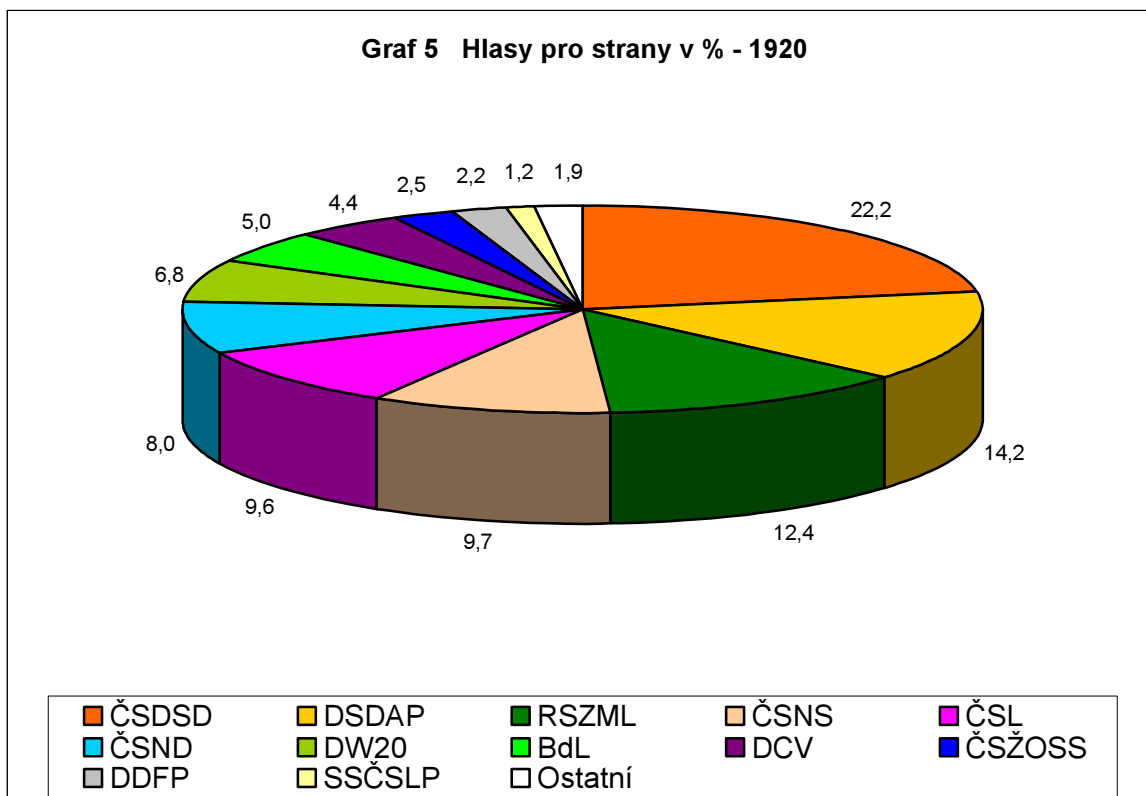
Strana (zkratka názvu)	Volební kraj - Čechy										Čechy celkem	Volební kraj - Morava a Slezsko				Morava a Slezsko celkem	České země celkem
	Praha	Pardubice	Hradec Králové	Mladá Bole- slav	Česká Lípa	Louny	Karlovy Vary	Plzeň	České Budějo- vice			Jihlava	Brno	Olo- mouc	Uher. Hradíště		
BdL	X	10 922	14 991	12 120	50 641	20 698	52 140	38 414	16 602	X	X	X	25 219	X	X	241 747	
ČSDSD	257 318	60 560	49 273	77 537	21 587	120 538	4 765	114 910	55 604	36 731	92 686	76 192	43 388	69 090	318 087	1 080 179	
ČSL	72 636	35 307	21 939	19 651	726	5 878	X	13 827	21 880	36 342	72 991	59 860	59 905	43 397	272 495	464 339	
ČSNS	158 995	28 198	34 395	54 173	5 702	51 236	1 129	23 588	23 951	13 983	35 605	16 825	11 344	12 133	89 890	471 257	
ČSND	154 286	18 205	19 942	26 593	3 503	19 194	2 104	31 891	22 336	7 863	33 422	25 763	9 657	12 793	89 498	387 552	
ČSŽOSS	31 936	7 913	13 080	12 358	X	6 271	X	3 399	5 800	5 639	8 862	13 877	6 813	6 865	42 056	122 813	
DCV	X	5 015	11 455	12 079	27 516	11 606	16 367	12 103	18 989	56 162	X	26 440	X	15 181	97 783	212 913	
DDFP	17 927	X	1 654	6 159	6 615	2 716	4 191	4 604	1 774	X	53 440	3 723	1 484	1 162	59 809	105 449	
DFSP	X	X	X	X	X	X	7 630	X	X	X	X	X	X	X	X	7 630	
DSDAP	4 797	11 272	34 359	59 399	137 904	83 315	131 823	61 298	27 742	13 479	25 470	57 146	1 393	40 192	137 680	689 589	
DW20	X	3 184	15 840	41 763	56 960	42 367	42 489	9 542	12 606	X	X	46 098	X	57 886	103 984	328 735	
NSLM	X	X	X	X	X	X	X	5 252	X	X	X	X	X	X	X	5 252	
RSZML	134 015	55 751	48 401	64 975	936	26 411	X	45 432	48 315	39 012	44 008	42 455	34 247	19 660	179 382	603 618	
SdrŽStr	8 835	368	953	735	952	2 995	1 801	1 902	932	2 032	4 150	2 206	2 814	3 822	15 024	34 497	
SMDŽRČS	11 592	2 817	X	2 209	X	1 796	X	9 194	15 062	X	X	X	X	X	X	42 670	
SSČSLP	21 677	2 707	2 614	6 913	X	2 040	X	3 714	3 433	1 205	6 609	5 243	X	2 425	15 482	58 580	
SSS	2 024	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	2 024	
Celkem	876 038	242 219	268 896	396 664	313 042	397 058	264 439	379 070	275 026	212 448	377 243	401 047	171 045	284 606	1 446 389	4 858 841	

VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ ČSR V ROCE 1920

Tabulka 16 Platné hlasy v % podle stran a volebních krajů - strany v pořadí podle % hlasů celkem

Strana (zkratka název)	Volební kraj - Čechy										Čechy celkem	Volební kraj - Morava a Slezsko				Morava a Slezsko celkem	České země celkem
	Praha	Pardubice	Hradec Králové	Mladá Bole- slav	Česká Lípa	Louny	Karlovy Vary	Plzeň	České Budějo- vice	Čechy celkem		Jihlava	Brno	Olo- mouc	Uher. Hradiště		
ČSDSD	29,4	25,0	18,3	19,5	6,9	30,4	1,8	30,3	20,2	22,3	17,3	24,6	19,0	25,4	24,3	22,0	22,2
DSDAP	0,5	4,7	12,8	15,0	44,1	21,0	49,9	16,2	10,1	16,2	6,3	6,8	14,2	0,8	14,1	9,5	14,2
RSZML	15,3	23,0	18,0	16,4	0,3	6,7	x	12,0	17,6	12,4	18,4	11,7	10,6	20,0	6,9	12,4	12,4
ČSNS	18,1	11,6	12,8	13,7	1,8	12,9	0,4	6,2	8,7	11,2	6,6	9,4	4,2	6,6	4,3	6,2	9,7
ČSL	8,3	14,6	8,2	5,0	0,2	1,5	x	3,6	8,0	5,6	17,1	19,3	14,9	35,0	15,2	18,8	9,6
ČSND	17,6	7,5	7,4	6,7	1,1	4,8	0,8	8,4	8,1	8,7	3,7	8,9	6,4	5,6	4,5	6,2	8,0
DW20	x	1,3	5,9	10,5	18,2	10,7	16,1	2,5	4,6	6,6	x	x	11,5	x	20,3	7,2	6,8
BdL	x	4,5	5,6	3,1	16,2	5,2	19,7	10,1	6,0	6,3	x	x	6,3	x	x	1,7	5,0
DCV	x	2,1	4,3	3,0	8,8	2,9	6,2	3,2	6,9	3,4	26,4	x	6,6	x	5,3	6,8	4,4
ČSŽOSS	3,6	3,3	4,9	3,1	x	1,6	x	0,9	2,1	2,4	2,7	2,3	3,5	4,0	2,4	2,9	2,5
DDFP	2,0	x	0,6	1,6	2,1	0,7	1,6	1,2	0,6	1,3	x	14,2	0,9	0,9	0,4	4,1	2,2
SSČSLP	2,5	1,1	1,0	1,7	x	0,5	x	1,0	1,2	1,3	0,6	1,8	1,3	x	0,9	1,1	1,2
SMDŽRČS	1,3	1,2	x	0,6	x	0,5	x	2,4	5,5	1,3	x	x	x	x	x	x	0,9
SdrŽStr	1,0	0,2	0,4	0,2	0,3	0,8	0,7	0,5	0,3	0,6	1,0	1,1	0,6	1,6	1,3	1,0	0,7
DFSP	x	x	x	x	x	x	2,9	x	x	0,2	x	x	x	x	x	x	0,2
NSLM	x	x	x	x	x	x	x	1,4	x	0,2	x	x	x	x	x	x	0,1
SSS	0,2	x	x	x	x	x	x	x	x	0,1	x	x	x	x	x	x	0,0
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Graf 5 Hlasy pro strany v % - 1920

Poznámka:

V položce „Ostatní“ jsou shrnuty výsledky stran, které jednotlivě získaly méně než 1 % hlasů

Přidělování mandátů stranám probíhalo ve třech skrutiniích. První skrutinium se uskutečnilo na úrovni volebních krajů tak, že strana v tomto kraji obdržela tolik mandátů, kolikrát bylo krajské volební číslo obsaženo v počtu hlasů pro tuto stranu v rámci volebního kraje. Volební číslo bylo vypočteno jako podíl celkového počtu platných hlasů ve volebním kraji a počtu mandátů, určených tomuto kraji k rozdělení. Použita byla tedy Hareova metoda. Pro vstup stran do skrutinia neexistovaly žádné omezující podmínky.

Zbytky hlasů jednotlivých stran ze všech volebních krajů byly dále zpracovány v ústřední volební komisi ve druhém a třetím skrutiniu. V těchto skrutiniích se na celorepublikové úrovni přidělovaly mandáty, které nebylo možné obsadit v prvním skrutiniu.

Ve druhém skrutiniu byly přidělovány mandáty pouze těm stranám, které alespoň v jednom volebním kraji získaly více než 20 tisíc hlasů, nebo v některém volebním kraji dosáhly volebního čísla, i když bylo nižší než 20 tisíc. Pro druhé skrutinium podávaly strany nové kandidátní listiny, které byly sestaveny z kandidátů, kteří kandidovali v některém volebním kraji a neuspěli v prvním skrutiniu. Strany, které vyhověly podmínce pro vstup do druhého skrutinia, obdržely tolik mandátů, kolikrát bylo republikové volební číslo obsaženo v součtu zbytků hlasů pro stranu z prvního skrutinia. Republikové volební číslo bylo vypočteno jako podíl součtu všech zbytků hlasů všech stran, které postoupily do druhého skrutinia (ze všech volebních krajů), dělených počtem zbývajících nerozdělených mandátů, zvětšeným o jednu (aplikace Hagenbach-Bischoffovy metody).

Ve třetím skrutiniu se přidělovaly ještě případně nerozdělené mandáty postupně těm stranám, které vykázaly největší zbytek z dělení ve druhém skrutiniu.

VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ ČSR
V ROCE 1920

Tabulka 17 První skrutinium ve volebních krajích České země

Volební kraj	Hlasy celkem	Krajské mandáty	Krajské volební číslo	Rozděleno v 1. skrutiniu	Nerozděleno celkem
Praha	876 038	45	19 467	39	
Pardubice	242 219	11	22 019	6	
Hradec Králové	268 896	12	22 408	6	
Mladá Boleslav	396 664	17	23 333	11	
Česká Lípa	313 042	13	24 080	10	
Louny	397 058	17	23 356	12	
Karlovy Vary	264 439	12	22 036	8	
Plzeň	379 070	17	22 298	12	
České Budějovice	275 026	13	21 155	8	
Jihlava	212 448	9	23 605	5	
Brno	377 243	16	23 577	12	
Olomouc	401 047	17	23 591	12	
Uherské Hradiště	171 045	8	21 380	5	
Moravská Ostrava	284 606	13	21 892	7	
Celkem	4 858 841	220	x	153	67

Podrobné přehledy o výsledcích hlasování v jednotlivých soudních okresech podle volebních krajů jsou uvedeny v příloze č. 7 (tabulky č. 54 až 81).